

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาโครงข่ายและที่ตั้ง ตลาดผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับพื้นที่ผลิต

เนื้อหาส่วนนี้เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายและที่ตั้งตลาดผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับพื้นที่ผลิต พร้อมด้วยข้อเสนอแนะประกอบเพื่อช่วยสนับสนุนให้แนวทางในการพัฒนาได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

6.1 แนวทางการพัฒนา

6.1.1 การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับตลาดในระดับภูมิภาค

การซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตในระดับการตลาดภูมิภาคนั้นมีขั้นตอนและกระบวนการทางการตลาดที่มากกว่าในระดับของการตลาดท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการตลาดเพื่อการส่งออกด้วยแล้ว จะมีขั้นตอนต่างๆ ทางการตลาดเพิ่มขึ้น ขั้นตอนต่างๆ ทางการตลาดในระดับภูมิภาค เช่น การคัดขนาดผลผลิต การทำความสะอาดและบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง การตรวจโรคพืช และการกีดกันการค้าระหว่างประเทศ

ดังนั้น การจะพัฒนาการตลาดผักผลไม้ในระดับภูมิภาคให้ได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับในแต่ละขั้นตอนการตลาด สิ่งอำนวยความสะดวกทางการตลาดที่ควรคำนึงถึงได้แก่

6.1.1.1 ข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบการเพาะปลูกเชิงการค้าอย่างมาก หากเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วนทันเวลา ทำให้เกษตรกรมีโอกาสเลือกตัดสินใจในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองมากขึ้น แต่ปัจจุบันระบบการเผยแพร่ข่าวสารทางการเกษตรยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เกษตรกรหลายรายที่ต้องพึ่งข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ทางราชการและจากตลาดที่เข้าไปขายแหล่งผลิตข้อมูลที่ได้อาจล่าช้าไม่ครบถ้วน แต่ถ้าเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจก่อนการเพาะปลูก หรือก่อนจะนำผลผลิตไปขาย โอกาสเลือกผลิตพืชที่ให้ออกสู่ตลาดในช่วงที่ราคาดีหรือการเลือกขายผลผลิตในแหล่งตลาดที่ให้ราคาสูงได้ก็เพิ่มขึ้นแน่นอน

6.1.1.2 สถานที่เก็บรักษาสินค้า

เนื่องจากผลผลิตผักและผลไม้เป็นผลผลิตที่เสียหายได้ง่าย ต้องการการเก็บรักษาและระมัดระวังในการขนส่ง การผลิตในปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกด้วยจึงเน้นที่คุณภาพของผลผลิตเพิ่มมากขึ้น จึงต้องพยายามกำหนดมาตรฐานของสินค้าส่งออก มีการคัดขนาดเพื่อให้ได้มาตรฐาน และก่อนที่จะส่งมอบสินค้า สินค้าต้องการการเก็บรักษาที่เหมาะสม แต่ปัจจุบันสถานที่เก็บรักษาสินค้าสำหรับพืชผักผลไม้มีน้อยแห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่เก็บสินค้าชนิดอื่นๆอีกทั้งการลงทุนในการสร้างสูง การจัดหาสถานที่เก็บรักษาผลผลิตควรเริ่มที่พื้นที่ผลิตที่หนาแน่นและผลผลิตมาก ให้เก็บ จะคุ้มกับการลงทุน โดยเฉพาะของเย็นที่เก็บรักษาผลผลิต

6.1.1.3 โรงคัดแยกขนาดผลผลิต

การตลาดในระดับภูมิภาคนั้น ต้องการมาตรฐานผลผลิตที่เหมือนกัน ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการคัดแยกขนาดผลผลิตเพื่อเป็นการแข่งขันคุณภาพของผลผลิต จะทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตได้อย่างเหมาะสมกับคุณภาพของผลผลิตนั้นๆ แต่หากการจำหน่ายผลผลิตที่ไม่มีการคัดขนาด จะทำให้ราคาจำหน่ายที่ได้รับนั้นต่ำลง การจัดสร้างโรงคัดขนาดผลผลิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งผลิตที่มีการส่งออกผลผลิตไปต่างประเทศ เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศนั้น สินค้าทุกอย่างจะมีมาตรฐานอยู่ การจำหน่ายผลผลิตยังต่างประเทศได้จึงต้องดำเนินการตามมาตรฐานระหว่างประเทศที่ตกลงกันได้

6.1.2 การจัดตั้งตลาดชั่วคราวในพื้นที่ปลูกตามช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต

การจัดแหล่งตลาดในรูปแบบที่เหมาะสมกับแหล่งผลิตและปริมาณการผลิต รวมถึงระยะเวลาที่เข้าตลาดของผลผลิตจะช่วยแก้ไขปัญหาทางการตลาดในกรณีที่มีพื้นที่ปลูกอยู่กระจัดกระจายและห่างไกลจากจุดรับซื้อ แหล่งรวบรวมและกระจายผลผลิตผักผลไม้ที่สำคัญจะมีตลาดที่เป็นสถานที่รับผลผลิตเกิดขึ้นอยู่แล้วโดยธรรมชาติ แต่ในกลุ่มพื้นที่อยู่ไกลออกไปจากแหล่งรวบรวมและกระจายผลผลิต และการผลิตก็มีพืชผลที่ออกสู่ตลาดในช่วงเวลานั้นๆก็ควรจัดแหล่งรวบรวมและกระจายที่เหมาะสมกับสภาพการผลิตและพื้นที่ผลิต ซึ่งสามารถจัดเป็นตลาดชั่วคราวตามฤดูกาลนั้นๆ เพื่อเป็นการช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนค่าขนส่งผลผลิตไปยังจุดรับซื้อที่ตั้งอยู่ไกลจากพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนี้การจัดตั้งตลาดชั่วคราวตามฤดูกาลเก็บเกี่ยวนั้นไม่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการมากมาย แต่องค์ประกอบสำคัญคือ พื้นที่หรือบริเวณที่จะจัดเป็นตลาดชั่วคราวนั้นๆ ส่วนพื้นที่ที่ควรได้รับการพิจารณาเรื่องความเหมาะสมในการจัดตั้งตลาดชั่วคราว ควรให้ความสำคัญกับบริเวณที่อยู่นอกเขตพื้นที่ให้บริการของตลาดค้าส่งขนาดใหญ่ก่อนดังแสดงในแผนที่ 5.1

6.1.3 การพัฒนาเส้นทางคมนาคมในพื้นที่ที่เป็นแหล่งเพาะปลูกหนาแน่น

6.1.3.1 โครงข่ายระหว่างภาค โครงข่ายระดับภาคปัจจุบันเป็นโครงข่ายที่เชื่อมเมืองสำคัญของภาค และกับภูมิภาคอื่นๆ ไว้ด้วยกันอย่างทั่วถึงแล้ว แต่ปัจจุบันเส้นทางสายหลักกำลังได้รับการปรับปรุงเพื่อขยายช่องทางจราจรให้เป็น 4 ช่องทางเพื่อรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นและเชื่อมต่อกับโครงข่ายของภูมิภาคอื่นๆ ทั่วประเทศที่จะเป็นขนาด 4 ช่องทางเหมือนกัน ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

6.1.3.2 โครงข่ายภายในภาค

โครงข่ายภายในภาคบางบริเวณยังมีเส้นทางที่รองรับการเชื่อมโยงระหว่างเมืองกับชุมชนขนาดเล็กในพื้นที่ที่ห่างออกไปอยู่น้อย ได้แก่บริเวณฝั่งตะวันตกของภาค จึงควรเพิ่มโครงข่ายในระดับนี้เพื่อให้ความสะดวกแก่เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกกระจัดกระจายอยู่ห่างออกไปจากแหล่งตลาด อีกทั้งคุณภาพของเส้นทางก็ควรปรับปรุงให้ใช้ได้ตลอดทั้งปี พื้นที่ที่มีปัญหาการคมนาคมดังกล่าวแสดงไว้ในแผนที่ 4.6

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 การส่งเสริมพื้นที่ผลิตที่มีศักยภาพเพื่อให้มีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและผลิดการส่งออก

6.2.1.2 ปรับปรุงดิน

คุณภาพของดินในภาคใต้ประสบกับปัญหาที่สำคัญๆ คือ ปัญหาดินเค็ม ซึ่งเกิดจากการที่มีน้ำทะเลท่วมขังบนบริเวณที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง ทำให้ปริมาณเกลือโซเดียมในดินสูงจนพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้นอกจากพืชทนเค็ม การใช้ประโยชน์ในพื้นที่เหล่านี้จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อแก้ไขความไม่เหมาะสมหลายประการ นอกจากนี้ปัญหาดินเปรี้ยวก็เป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากสภาพเป็นกรดจัดทำให้ธาตุอาหารหลายชนิดอยู่ในรูปที่พืชไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ การแก้ไขปัญหานี้ต้องพยายามให้น้ำแก่พืชเพื่อป้องกันปฏิกิริยาทางเคมีที่ทำให้ดินเปรี้ยว ส่วนปัญหาคุณภาพดินอีกปัญหาคือ ดินเป็นทรายจัด ซึ่งดินจะระบายน้ำได้เร็ว และไม่เก็บกักธาตุอาหาร การปลูกพืชในดินเหล่านี้ต้องเพิ่มอินทรีย์วัตถุด้วยปุ๋ยชนิดต่างๆ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

6.2.1.3 จัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอในแหล่งผลิตหนาแน่น

พารามิเตอร์น้ำฝนเป็นสำคัญในการเพาะปลูก แต่เนื่องจากสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน ปริมาณฝนมากหรือน้อยเกินไปก็สร้างปัญหาให้กับเกษตรกร ดังนั้นการจัดการแหล่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญจะช่วยให้แก้ปัญหาส่วนนี้ได้ระดับหนึ่ง

6.2.2 การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ผลผลิตและช่วยระบายผลผลิตออกจากตลาดในฤดูกาลที่ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก อุตสาหกรรมแปรรูปในลักษณะที่ส่งเสริมอาจเป็นลักษณะของอุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งไม่ต้องใช้เงินลงทุนมาก ด้านนโยบายของภาครัฐเองก็มีการจัดตั้ง “โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท” ภายใต้แผนแม่บทฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2540-2544) ของกระทรวงอุตสาหกรรมขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและขยายกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในชนบท ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ การส่งเสริมชนิดของอุตสาหกรรมก็ควรสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ในด้านวัตถุดิบอยู่แล้ว

6.2.3 การส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรและเพิ่มความเข้มแข็งให้กลุ่มที่มีอยู่แล้วให้มีบทบาททางการตลาดมากขึ้น การให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มทางการผลิตและช่วยเหลือกันในด้านการตลาด ข้อมูลข่าวสารด้านราคาผลผลิตและแหล่งตลาด จะช่วยให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มมากขึ้น และทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรที่ก่อตั้งขึ้นมีสภาพเป็นนิติบุคคล

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นในลักษณะของการศึกษาเบื้องต้นอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงข่ายและที่ตั้งตลาดผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับพื้นที่ผลิตในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาออกมาเป็น 2 ระดับคือ โครงข่ายตลาดในระดับภูมิภาค และโครงข่ายตลาดในระดับท้องถิ่น การศึกษาเกี่ยวกับการผลิต จำกัดเลือกชนิดพืชที่ศึกษาเฉพาะบางชนิด ซึ่งปัจจุบันมีพืชผักผลไม้อีกหลายชนิดที่มีโอกาสในการส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ของภูมิภาค และปัจจัยที่เลือกมาใช้ในการศึกษาตลาดก็เป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการเกิดตลาด ถ้ามีการทำศึกษาต่อไปที่มีขอบเขตเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ควรนำปัจจัยอื่นๆ มาประกอบเพิ่มเติมในการศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อขยายผลการศึกษาให้สมบูรณ์มากขึ้น เช่น ปัจจัยอัตราค่าขนส่ง ราคาผลผลิต การกระจายของโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และปริมาณการส่งออกผลผลิต เป็นต้น

ผลผลิต การกระจายของโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และปริมาณการส่งออกผลผลิต เป็นต้น

การวิจัยในครั้งต่อไปสามารถศึกษาเฉพาะลงไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตในภูมิภาค หรือเกี่ยวกับการส่งออกผลผลิต ส่วนอีกด้านหนึ่งสามารถศึกษาต่อไปได้เกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดชั่วคราวเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรที่นำผลผลิตมาขายด้วยตัวเอง เพื่อให้การพัฒนาการผลิตและการตลาดผักผลไม้ได้รับประโยชน์เพิ่มจากตลาดรูปแบบนี้มากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาตลาดค้าส่งเฉพาะแห่งเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการตลาดในแต่ละพื้นที่นั้นยังสามารถทำได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์จากการพัฒนาที่เน้นในระดับท้องถิ่นมากขึ้น